

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอ ตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. บริบทโรงเรียนวัดหนองขอน
2. การบริหารการศึกษา
 - 2.1 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา
 - 2.1.1 การบริหารงานวิชาการ
 - 2.1.2 การบริหารงานงบประมาณ
 - 2.1.3 การบริหารงานบุคลากร
 - 2.1.4 การบริหารงานทั่วไป
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
4. ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
5. มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (2549-2533)
6. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
7. รูปแบบการพัฒนาการศึกษาตามมาตรฐานตามรูปแบบวงจรเดมมิ่ง
8. การสนทนากลุ่ม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ
10. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทโรงเรียนวัดหนองขอน

โรงเรียนวัดหนองขอนตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 8 ต.ท่าไม้ อ.ชุมแสง จ.นครสวรรค์ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2466 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็น

โรงเรียนประถมศึกษา และได้พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพร้อมที่จะให้บริการทางการศึกษาในชุมชน

โรงเรียนวัดหนองขอน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครู - อาจารย์ จำนวน 5 คน เพศชาย จำนวน 4 คน เพศหญิงจำนวน 1 คน ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวน 4 คน อีก 1 คนมี วุฒิปริญญาโท อายุเฉลี่ยของครูประมาณ 46 ปี ประสบการณ์ทำงานของครูโดยเฉลี่ย 23 ปี นักการ ภารโรง 1 คน ปัจจุบันมี นายสมเกียรติ พุทธสอน เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

ปัจจุบันมีอาคารเรียน 1 หลัง เป็นอาคารไม้ แบบ ป. 1 จ. อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง จัดสร้างโดยงบบริจาคของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง พ่อค้าและประชาชน และขณะนี้ กำลังจัดสร้างห้องสมุดอีกหนึ่งหลัง โดยเงินบริจาคเช่นเดียวกัน สนามกีฬาอเนกประสงค์ 1 สนาม มี สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนพอสมควร เช่น มีไฟฟ้า มีพัดลมเพดานห้องเรียนละ 2 เครื่องทุก ห้องเรียน น้ำประปา มีเครื่องรับโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นการเรียนรู้ให้นักเรียนชมรายการต่าง ๆ ห้องสมุด ห้องโภชนาการ ห้องสหกรณ์ ห้องดนตรี ห้องตัดเย็บเสื้อผ้า และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ลักษณะของชุมชนหมู่บ้านหนองขอน ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนมี 175 ครัวเรือน ประชากรประมาณ 1,000 คน ทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา และทำสวน สภาพเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน แต่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ค่อนข้างน้อย ไม่เข้าใจ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ระดับปานกลาง มีการแพร่ ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนค่อนข้างน้อย

แต่จากการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตาม มาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง

เมื่อมาวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมและบริบททั่วไปก็พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร โรงเรียนวัดหนองขอน ก็คือชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่นั่นเอง จากการศึกษาสภาพชุมชน พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร ชาวนา รับจ้างทั่วไปตามโรงงานและบริษัทต่างๆ ทั้ง ในพื้นที่และกรุงเทพฯ รายได้ค่อนข้างต่ำ ฐานะทางครอบครัวยากจนทั้งนักเรียนไว้กับผู้ปกครองที่ เป็นปู่ย่า ตายาย นักเรียนขาดความอบอุ่น ขาดปัจจัยที่จะมาจุนเจือทั้งในเรื่องค่าใช้จ่ายทั่วไปและ การศึกษา ชุมชนส่วนใหญ่มีแต่ผู้สูงวัยและนักเรียนที่อยู่ในวัยเรียน ทุกวันนี้ชุมชนยังมองไม่เห็น ความสำคัญของการศึกษา ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนต่อเพื่อให้เป็นไปตามตัว บทกฎหมาย เท่านั้น ความร่วมมือต่างๆ โรงเรียนจึงขอความอนุเคราะห์ได้ยาก เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีเวลา ให้กับโรงเรียนหรือบุตรหลาน เพราะต้องทำมาหากินตลอดเวลาและเห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องของ

ครูและโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะทำการวิจัยเพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของการขาดความมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนและจัดการศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างรูปแบบที่จะนำมาใช้ในการบริหาร โรงเรียนวัดหนองขอน แบบการมีส่วนร่วมของทุกๆ ฝ่าย เพื่อให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายสู่คุณภาพและมาตรฐานแห่งชาติและเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับของชุมชนต่อไป (โรงเรียนวัดหนองขอน. 2546:5-9)

จากผลการประเมินมาตรฐานต่างๆ ตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนวัดหนองขอนในรอบปีที่ผ่านมา รวมทั้งการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี SAR. พบว่าโรงเรียนผ่านการประเมินในหลายมาตรฐาน ในระดับที่ควรปรับปรุงและพอใช้ โรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพ ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนร่วมกัน

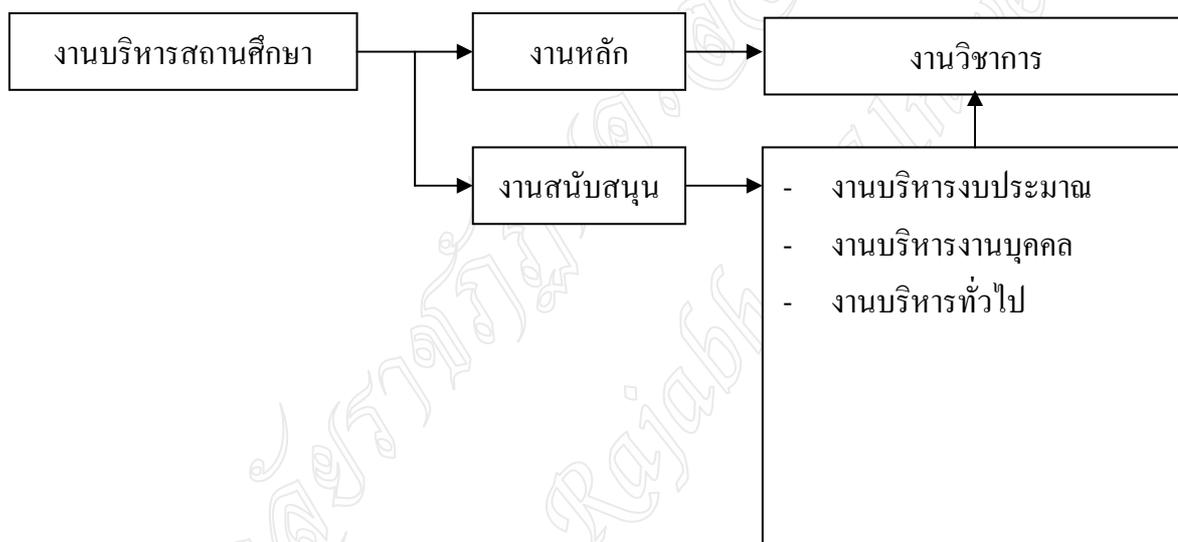
การบริหารการศึกษา

1. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา

ขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษาเป็นกรอบที่จะทำให้ทราบภารกิจ และงานบริหารของสถานศึกษา เป็นการรวบรวมงานบริหารให้เป็นหมวดหมู่ เน้นให้เห็นความสำคัญและรายละเอียดของงานแต่ละงานอย่างชัดเจน (คู่มือการปฏิบัติงานด้านนิติการของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล 2546:2-4) ได้กำหนดงานบริหารสถานศึกษาไว้รวม 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารงานทั่วไป งานทั้ง 4 งานนี้ เมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารสถานศึกษา จะเห็นได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักนั้นโดยตรง จึงแบ่งงานบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 งานออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

งานหลัก เป็นงานที่ดำเนินไปเพื่อให้แก่นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรโดยตรง คือ งานวิชาการ

งานสนับสนุน เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากรและงานบริหารทั่วไป

ภาพที่ 2.1 แสดงขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:24)

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม และต้องเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน การกระจายอำนาจจึงเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในอันจะขับเคลื่อนระบบการศึกษาสู่ชุมชนอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้โรงเรียนในปัจจุบันเกิดความเปลี่ยนแปลง ในหลายองค์ประกอบ เช่นชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โรงเรียนมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ระบบการปฏิบัติงานต่าง ๆ ถูกเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คล่องตัวและประหยัดงบประมาณ เป็นต้น ระบบการทำงานในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน ในปัจจุบัน ได้ถูกปรับเปลี่ยนแผนงานออกเป็น 4 หมวดงาน คืองานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากรและงานบริหารทั่วไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 2546,2-4) ขอบข่ายภารกิจที่สถานศึกษามีรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ซึ่งมีขอบข่ายงานดังนี้

1.1 การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการ บริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดย อิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการ มี ส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งใน การบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมี คุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็น สำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การนิเทศการศึกษา
4. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
5. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
7. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2 การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหาร งบประมาณแบบมุ่งผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหา รายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อ ผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมี ประสิทธิภาพ

ขอบข่ายภารกิจ

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ

3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน
 - 5.5 การนำส่งเงิน
 - 5.6 การกักเงินไว้เบิกเหลือปี
6. การบริหารบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

1.3 การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

1.4 การบริหารงานทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการ

ประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

18. งานบริการสาธารณะ

19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จะเห็นได้ว่าในรายละเอียดงานทั้ง 4 หมวดที่ได้กล่าวมานั้น ก็คืองาน 6 งานหลักที่โรงเรียนดำเนินการมา แต่ได้จัดหมวดหมู่ใหม่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว กระชับรัดและลดขั้นตอนต่างๆลงไปอีกทั้งเป็นการสนองนโยบายการลดอัตราค่าจ้างคนภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น หัวใจสำคัญก็คือ “การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม” คือ หลักการบริหารอย่างเป็นระบบแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติตาม ร่วมกันนิเทศ กำกับ ตรวจสอบและร่วมกันปรับปรุงพัฒนา

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management)

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

อภิญญา เวชยชัย. (2544:85) ได้พูดถึงการเข้ามามีส่วนร่วมอาจมาจากความสนใจเป็นรายบุคคล การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว การเข้าร่วมในฐานะกรรมการหรือเข้าร่วมให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมเพื่อการพิทักษ์สิทธิหรือการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนการตรวจสอบในการบริหารของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านต่างๆที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด จำเป็นต้องผ่านกระบวนการในขั้นต้นคือการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารรายละเอียดการดำเนินโครงการที่อาจจะมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อคนหรือชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงรายละเอียดผลดี-ผลเสียจากการดำเนินโครงการและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

2. ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและนิยาม ไว้ดังนี้

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545:9-11) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้รู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันหรือ เกี่ยวข้องหากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ(2544:163) ให้ความหมายในทางวิชาการว่า “ประชาชาติ” คือ รูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจปัญหาสำคัญๆ ของประเทศหรือกิจการต่างๆ ที่รัฐได้กระทำลงหรือคาดว่าจะกระทำ โดยวิธีการให้ประชาชนลงคะแนนคล้ายกับการเลือกตั้งโดยทั่วไป ว่ายอมรับหรือปฏิเสธในเรื่องที่ขอความเห็นนั้น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2543:5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น รูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นคือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็น โดยการสื่อสารสองทาง

อำนาจ สิทธิแสง (2544:41) ได้กล่าวถึงแนวคิดในเรื่องของลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้สรุปเป็นหัวข้อของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชนบท เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะองค์กรท้องถิ่นและเป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา คือ

1. มีส่วนร่วมในการคิด ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการวางแผน
3. มีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงาน
4. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
5. มีส่วนร่วมในการประเมินผล
6. มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2532 : 642-643) ได้แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้เฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้แก่ ผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้ามารับสมัครเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้

การศึกษาและพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้น คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

รูโดโฟ สเตเวนฮาเกน (Rudolpho Stavenhagen. อ้างถึงใน นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. 2527 : 121) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยกลุ่มสังคมที่มีฐานะต่ำ สามารถแสดงความต้องการหรือเสนอข้อเรียกร้องเพื่อป้องกัน ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจหรือการเมือง

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประชุม อนุองค์การสหประชาชาติ (1975) เคยระบุไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม หากจะให้เข้าใจชัดแล้วการนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดจำเพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม องค์กรศึกษากลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในกรณีต่อไปนี้

2.1 การเอื้อให้เกิดการพยายามพัฒนา

2.2 การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย วางแผนดำเนินการ

โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้ต้องมีใช้การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

แนวคิดการมีส่วนร่วมพัฒนาของ โคอเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. อ้างถึงใน นิमित มั่งมีทรัพย์. 2540:56) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมในเรื่องการตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินการ (Implementation) ผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประการแรกสุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ช่วงดำเนินการตามแผนและช่วงปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้

เจลิม เกิดโมลี (2543:59) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ด้วยตนเอง หรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค

นเรศ สงเคราะห์สุข (2541 : 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่จนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย (ศึกษา ชุมชน) การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การบริหารจัดการ การติดตามและการประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

ซีเมอร์ (Cemer. อ้างถึงใน ปาริชาติ วัลย์เสถียรและคณะ. 2543 : 137) กล่าวว่า การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมคือ กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เพื่อกำหนดวิธีการพัฒนาและแก้ไขปัญหาภายใต้ความรู้ที่รับรู้สืบทอดร่วมกัน

3.รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ลือชัย ศรีเงินยวง และผาสุก เอนกวานิช (2526:12-13) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความว่าเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วม โครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด “รูปแบบและเป้าหมายของงาน” ดังที่ผ่านมาแต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึก

รับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ ตั้งแต่ค้นคว้าปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจน ประเมินผล ติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้อง หมายถึงการมอบอำนาจ อธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็ง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ และได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. มีส่วนร่วมประชุม
2. มีส่วนร่วมบริจาคเงิน
3. มีส่วนร่วมเป็นสมาชิก
4. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
5. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำ

ม.ร.ว. อकिन ระพีพัฒน์ (2525:101) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบของการมีส่วนร่วม อาทิเช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเกรงใจใครหรือถูกบังคับเข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้าหรือเข้าใจวัตถุประสงค์ และอยากเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ในระยะยาว

2. ช่วงในจังหวะใดที่คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมในงานที่รัฐบาลจัดขึ้น เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยมาร่วมกันสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา ตามแผนการประเมินผลงาน กิจกรรมพัฒนาการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี

แกรี่ ลีเจ (Gary lee j .อ้างถึงใน อภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง 2524:46) ได้จัดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา

5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัตถุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ที่ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
11. การทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง

ถวิล บุรีกุล (2543:8) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับระดับชั้นการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปประกอบด้วย การให้ข้อมูล การเปิดความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือ การวางแผนงานร่วมกัน การร่วมปฏิบัติและการควบคุมติดตามโดยประชาชน โดยเริ่มจากการสื่อสารทางเดียวซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียวไปจนถึงการสื่อสารสองทางที่เป็นการปรึกษาหารือร่วมคิด ร่วมวางแผน และเมื่อสื่อสารเข้าใจตรงกันแล้วจึงเป็นการร่วมทำและในที่สุดเป็นการร่วมติดตามควบคุม ซึ่งนับเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมสูงสุด แต่จำนวนประชากรที่จะเกี่ยวข้องมาน้อยแล้วแต่ระดับชั้น

ถวิล มาตรเลี่ยม (2545: 195) ได้กล่าวสรุปว่าการมีส่วนร่วมเกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการจัดการเชิงกลยุทธ์หลายประการ ได้แก่

1.การมีส่วนร่วมเป็นการระดมสรรพกำลังจากทรัพยากรมนุษย์ สามารถนำเอาประสบการณ์ความรู้ และทักษะของแต่ละคนมาใช้ในการวางแผน ทำให้แผนงานที่ดีสมบูรณ์ขึ้นและนำไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน

2.การมีส่วนร่วมทำให้คุณภาพของการตัดสินใจสูงขึ้น ทำให้ได้แผนงานที่เกิดจากหลายๆ ทัศนะ และหลากหลายผู้ชำนาญการ/ผู้เชี่ยวชาญ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ทำให้เกิดพันธสัญญา พร้อมทั้งจะให้ตรวจสอบจนช่วยให้เกิดการสนับสนุนในการนำไปปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในผลลัพธ์

3. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ เป็นมรรควิธีหนึ่งในการพัฒนาหรือเป็นการสร้างวัฒนธรรม การปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในทีมงาน และสร้างความเป็น- น้าหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร

4.การมีส่วนร่วมในการบริหารเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคล กลุ่มบุคคลเพิ่มพูนประสบการณ์ในวิชาชีพ และเสาะแสวงหาแนวทางพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

5.การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเป็นการเปิดโอกาสอันยิ่งใหญ่สำหรับโรงเรียนที่จะลดการต่อต้านและปรับเปลี่ยนไปสู่แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมถือว่าเป็น “ความชอบธรรม” หรือเป็น “สิทธิ” ของผู้ร่วมงานทุกคน

อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์และคณะ(2546) สรุปว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ นโยบายของรัฐที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน ระบบการบริหารของรัฐเป็นระบบศูนย์รวมอำนาจการตัดสินใจจากบนสู่ล่าง และหน่วยงานในระดับปฏิบัติของรัฐบาลความรู้และทักษะในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนา อีกด้านหนึ่งเกิดจากโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรมไทยมีความเกรงใจทำให้เข้าร่วมในโครงการต่างๆ นอกจากนี้ยังมีกรณีไม่แสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความเกรงใจหรือความกลัวความแตกต่างทางสังคมรายได้ อำนาจและสถานะทางเศรษฐกิจ ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยชนกลุ่มน้อย และการขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากร

4.ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ม.ร.ว. อकिन ระพีพัฒน์ (2547 :101) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานทัศนคติและค่านิยมของตน
2. มีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน
3. มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์
4. มีประสบการณ์ที่เป็นอกตต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
5. สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือหวังเอาไว้
6. ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
7. จะกระทำการ โดยการบีบบังคับหาได้ไม่
8. ย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี
9. ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย
10. ขึ้นอยู่กับความสามารถ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จารุพงศ์ พลเดช (2546) กล่าวว่าจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายสูงสุดที่มีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใดๆ โดยเฉพาะในมาตรา 76 กำหนดว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในทุกระดับ

ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นความสำคัญที่บุคลากรและกลุ่มงานให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การบริหารที่มีประสิทธิภาพในบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งผู้บริหารยินยอมมอบและกระจาย อำนาจของตนสู่ผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระหน้าที่ของผู้บริหารลงและสามารถ ใช้เวลาในเรื่องสำคัญอื่นๆ ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ช่วยใช้งานในระดับล่างมีความหมายและ ทำทายมากขึ้นเนื่องจากบุคลากรระดับปฏิบัติสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นใน ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 128) กล่าวว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญกับ บุคลากรและไม่เน้นถึงการใช้อำนาจหน้าที่ หรือก่อให้เกิดความเกรงกลัวในตัวผู้บังคับบัญชา แต่จะ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วย ในการปฏิบัติงานบริหารของผู้นำชนิดนี้ มักจะเป็นไปในทำนองที่ว่าสิ่งต่างๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ดังนั้นการแก้ปัญหาต่างๆ จึงเป็น เรื่องที่จะให้โอกาสทุกฝ่ายเข้ามาร่วมพิจารณาซึ่งอาจกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้ง คณะกรรมการเป็นต้น ซึ่งผู้นำชนิดนี้จะพยายามส่งเสริมให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและมีโอกาส ร่วมตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ได้ด้วย สำหรับ สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542: 293) นั้นได้ให้ ความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของลิเคิท (Likert) ว่าเป็นนักบริหารที่มีความเชื่อมั่น และไว้วางใจในบุคลากรอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น เขาจะเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น ตลอดเวลา และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นพ้องต้องกัน โดยใช้เสียงส่วนใหญ่ เป็นหลัก บุคลากร ครูผู้สอนจะมีความรู้สึกเป็นอิสระมากในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานทุก เรื่อง

สมยศ นาวิการ (2540: 149) พูดถึงระบบการมีส่วนร่วม (Participative system) ว่าการ บริหารงานระบบนี้ ผู้นำจะยึดถือข้อสมมติฐานที่มีต่อบุคคลตามทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ (McGregor) ซึ่งกล่าวว่า ผู้นำใช้อำนาจหน้าที่เป็นทางการน้อยมาก และเรียกผู้นำแบบนี้ว่าเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย คือ เป็นผู้นำที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการ แก้ปัญหาร่วมกัน ความเชื่อมั่นและไว้วางใจจะเกิดขึ้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับบุคลากร ในขณะที่ สุรนันทา เลานันท์ (2541 : 197-198) ก็ได้กล่าวถึงระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า แท้ที่ จริงก็คือ การใช้ระบบประชาธิปไตยในการบริหารนั่นเอง ซึ่งบุคลากรทั้งหมดจะเป็นผู้กำหนด

เป้าหมายขององค์กรและจะใช้วิธีตัดสินใจโดยกลุ่มเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารจะตัดสินใจเองก็ต่อเมื่อได้รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยรอบคอบแล้ว ดังนั้นในการตัดสินใจจึงไม่ได้เกิดจากความต้องการส่วนตัวของใครโดยเฉพาะ ผู้บริหารเชื่อว่า ไม่ว่าจะป็นรางวัลด้านวัตถุหรือจิตใจต่างมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรทั้งสิ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากผู้นำแบบประชาธิปไตยที่บริหารงานด้วยโครงสร้างการบริหารงานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ไม่ว่าจะร่วมในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนในกระบวนการบริหาร อันได้แก่ การวางแผน การสั่งการ และการควบคุม ย่อมสร้างความภาคภูมิใจในความร่วมมือกันแก่บุคคลจะนำมาซึ่งความผูกพันและความยินยอมรับผลการปฏิบัติงานอันเกิดจากการมีส่วนร่วมนั้นๆ โดยปราศจากข้อโต้แย้ง

นโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ปัจจุบันได้มีการยอมรับในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ด้วยแนวคิดที่ว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์การและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมปฏิบัติในกระบวนการบริหารองค์การนั้นๆ จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความผูกพันในกิจกรรมที่ตนเองมีส่วนร่วมและยินดีรับผลแห่งการปฏิบัติที่ตนเองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547:5) ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาโดยตรงโดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ความมีเอกภาพด้านนโยบาย กระจายอำนาจการบริหารและประสานส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ในท้องถิ่นของตนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์คือ พัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีความรอบรู้คู่คุณธรรมร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าเกิดความสมดุลแห่งธรรมชาติท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายไปทั่วโลก

ในการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปสถานศึกษานั้นมุ่งกระจายอำนาจตัดสินใจไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารให้มากที่สุด โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหาร โดยตรงเพื่อให้ความคล่องตัวในการบริหารงานทั้ง 4 ภารกิจของสถานศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีความเชื่อว่าการบริหารจัดการศึกษาที่ดีที่สุดนั้น เกิดจากการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด ซึ่งในความเป็นจริงนั้นคณะกรรมการดังกล่าวสามารถที่จะเข้าร่วมกำหนดนโยบายเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมได้ดีแต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมแล้ว บุคลากร ครูผู้สอนทุกคนของสถานศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้เรียน ควรจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการบริหารมากที่สุด ทั้งนี้นอกจากบุคลากร ครูผู้สอนจะเป็นสมาชิกขององค์กรซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายการจัดการศึกษาอย่างเต็มตัว และรับผิดชอบในผลของการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งดีและมี ความสุขแล้ว การปฏิบัติงานในหน้าที่ของบุคลากร ครูผู้สอนนั้น ยังยึดโยงกับการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กรตามนโยบายประกันคุณภาพการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ ปรัชญา เวสารัชช์ (2544:39) ได้กล่าวถึงการประเมินผู้บริหารต้นแบบ ซึ่งนอกจากมีเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติทั่วไปแล้ว ยังมีเกณฑ์สำคัญเรื่องสมรรถนะในการบริหาร ได้แก่ ความสามารถในการดึงให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้โอกาสครูมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นร่วมคิดวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลให้เกิดระบบการตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกันก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษา มากกว่าระบบการบริหารการศึกษาตามแบบสั่งการเหมือนที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดวางระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน และความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่บุคลากร ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในภารกิจการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนนั้น นอกจากจะส่งผลเชิงบวกในแง่ของการพิจารณาดำเนินการที่รอบคอบถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและนักเรียนตลอดถึงชุมชนและสังคมโดยรวมแล้ว การให้การยอมรับของผู้บริหาร โรงเรียนยังส่งผลถึงขวัญกำลังใจของบุคลากรและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่สูงขึ้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการบริหารที่ชัดเจนอีกด้วย

สรุปจากความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมพอสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่ระดมความคิด ระดมความรู้ ระดมความต้องการ และระดมความรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายตามนโยบายและตามความต้องการของทุกฝ่าย เกิดความภาคภูมิใจในผลแห่งความสำเร็จร่วมกัน

ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.ระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการ โดยตรงให้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

ในการดำเนินการเพื่อให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาตามความหมายข้างต้นควรมีการศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวคิดหลักต่อไปนี้

2.แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนา

คุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชน

3.แนวคิดตามหลักการบริหาร

ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้ขึ้นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ

หลักการและกระบวนการบริหารดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดีในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และบริการที่มีการใช้ กระบวนการนี้ในการบริหารเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการตลอดเวลา ทำให้เป็นที่พอใจของลูกค้า สามารถขายสินค้าได้และมีกำไร

สำหรับการศึกษานั้น ไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงินแต่ผล ที่ได้เป็นคุณภาพในด้านต่างๆ ของคน อย่างไรก็ตาม กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมกับ กระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน

การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ดีมีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้น ก็เปรียบ เหมือนการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าต้องการสร้างบ้านนั้นเพื่อ ประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้น จึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการ ก่อสร้างตามแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้าง ก็ต้องตรวจสอบว่าตรงกับแบบแปลนหรือไม่ วัสดุ ที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ระบบน้ำไฟเป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่เป็น ข้อบกพร่อง ก็ปรับปรุงแก้ไขได้ในทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมา มีความแข็งแรง สวยงาม มั่นคง ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ

4.มาตรฐานของการประเมินภายใน

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebean, 1998,1, อ้างถึงใน ธวัชชัย รัตนเจียมรังสี .2547 :70) ได้ กล่าวถึง การดำเนินการประเมินผลภายในจะต้องมีกระบวนการดำเนินการที่ได้มาตรฐาน ซึ่งการ ประเมินต้องออกแบบการประเมินให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (Utility Standard)

ผลการประเมินต้องให้ข้อมูลที่ตรงตามที่ใช้ผลการประเมินอยากรู้ เช่น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุงการ

ดำเนินงานได้จริง โดยเฉพาะถ้าสามารถให้ข้อมูลช่วยในการปรับปรุงตนเองได้ระดับบุคคล (นักเรียน ครู ผู้บริหาร) ก็จะยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้น

2. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard)

วิธีการที่ใช้ในการประเมินจะต้องมีความเป็นไปได้ทางปฏิบัติจริง ประหยัด คุ่มค่า และเหมาะสม

3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Property Standard)

วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เช่น ไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับผู้ให้ข้อมูล

4. มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard)

วิธีการที่ใช้ประเมินต้องมีความถูกต้องให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องสามารถวัดตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด แหล่งผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง วิเคราะห์และเสนอผลการประเมินถูกต้อง และผลการประเมินมีความเป็นปรนัย

5. วิธีการประเมิน

สกริพเวน ได้กล่าวถึงวิธีการประเมิน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation)

คือ การประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เนื้อหา จุดมุ่งหมาย การให้หรือการกำหนดคะแนน และทัศนคติของผู้อื่นต่อเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ เป็นการประเมินผลในระดับยังไม่ต้องปฏิบัติการ

2. การประเมินคุณค่าปฏิบัติการ (Pay – off Evaluation)

คือ การตัดสินคุณค่าผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือนี้ต่อนักเรียน (ในกรณีที่โครงการเป็นการเรียนการสอน) เช่น การตัดสินความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังสอบ หรือผลที่ได้จากกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เป็นต้น

ในการประเมินผลโครงการนั้น ใช้วิธีการประเมินทั้ง 2 อย่าง แต่นำหนักความสำคัญของการประเมินผลแต่ละอย่างแตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะของโครงการ แต่วิธีการประเมินผลทั้ง 2 นี้ อาจจะใช้ได้ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้า และการประเมินผลสรุป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532 : 9) ได้กำหนดวิธีการประเมินเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินตนเอง เป็นกระบวนการก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงแผน

หรืองาน/โครงการและสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของแผนงานหรืองาน/โครงการ คือ การประเมินตนเองทั้งระยะก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุดแผน หรืองาน/โครงการ หรือครบกำหนดระยะเวลาหนึ่ง

2. การประเมินโดยหน่วยเหนือ หรือหน่วยงานอื่น จะเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนงานหรืองาน/โครงการ เพื่อตรวจสอบว่างาน/โครงการประสบผลสำเร็จเพียงใด โดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของงาน/โครงการที่กำหนดไว้

มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (2549-2533)

1. หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอยากครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้และพัฒนางานอาชีพสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและความภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัดอดทน เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมไทยและโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทุกคนต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ควบคู่ไปกับการมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์ หลักการและมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องสอดคล้องระหว่างสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานการอุดมศึกษา

จากอุดมการณ์และหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อใช้ในการประเมินสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพที่ต้องการ ในรอบที่สอง (2549-2553) จำนวน 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ โดยแยกออกเป็น 3 ด้านคือด้านผู้บริหาร ครู และนักเรียน (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.2548:1-8) ดังมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

จากมาตรฐานการศึกษาข้างต้น สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ได้จัดทำและปรับปรุงขึ้น เพื่อให้มีความชัดเจนและเหมาะสม สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติและยังสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานได้เป็นอย่างดีสำหรับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในเรื่องของการมีส่วนร่วมหรือด้านสัมพันธ์ชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรฐานที่ 14 ว่าด้วยเรื่อง สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งมี 2 ตัวบ่งชี้ มีข้อกำหนดที่ชัดเจนในการให้สถานศึกษาดำเนินการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ งานประมาณงานบุคลากรและงานบริหารทั่วไป เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพตามมาตรฐาน ฉะนั้น สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยใช้ระบบการวางแผนและสร้างเสริมกิจกรรม และความร่วมมือต่างๆ เพื่อดึง ชุมชน บุคคล องค์กร หน่วยงานต่างๆมาร่วมพัฒนาสถานศึกษาในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการวางแผน ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ปฏิบัติงานต่างๆ ร่วมกัน ร่วมกันตรวจสอบ ติดตามผลการปฏิบัติงาน ร่วมกันปรับปรุง แก้ไข พัฒนาผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดตัวบ่งชี้ อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของมาตรฐานที่ 14 ว่าด้วยเรื่อง สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาไว้ 2 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.2548:25-26) คือ

1.สถานศึกษามีระบบกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาออกเป็น 5 ข้อ เพื่อให้เป็นแนวทางในการประเมินและให้สถานศึกษานำไปพัฒนาและปฏิบัติเพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์ คือ

1.1 สถานศึกษามีผู้รับผิดชอบหรือจัดหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาที่ชัดเจน

1.2 สถานศึกษามีการจัดแผนงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

1.3 สถานศึกษามีระเบียบรองรับการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

1.4 สถานศึกษามีการประเมินระบบกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

1.5 สถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาใช้ตัดสินใจและปรับปรุงระบบและกลไกในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

2. สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา เกณฑ์การพิจารณาในตัวบ่งชี้มี 6 ข้อ ดังนี้

2.1 สถานศึกษามีกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

2.2 สถานศึกษามีกิจกรรมให้บริการชุมชนอย่างเหมาะสม

2.3 สถานศึกษาร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2.4 สถานศึกษาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2.5 สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน

2.6 สถานศึกษามีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชน

จะเห็นได้ว่าจากเกณฑ์การพิจารณาในตัวบ่งชี้ สถานศึกษาจะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจังสร้างความตระหนักร่วมกันและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่ 14 ซึ่งจะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการด้านอื่นๆ ตามมา รวมถึงคุณภาพของสถานศึกษา

บทสรุปจากการประเมิน

จากการศึกษาของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานความสัมพันธ์ชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือกับชุมชนอย่างต่อเนื่องเสมอมา โดยมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองอย่างน้อยภาคละ 2 ครั้ง เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยโรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์เนื่องในวันสำคัญต่างๆ และร่วมมือกับงานของวัดและชุมชนโดยสม่ำเสมอ แต่จำนวนผู้ร่วมกิจกรรมค่อนข้างน้อยเนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพจึงไม่ค่อยมีเวลาในการร่วมกิจกรรม(โรงเรียนวัดหนองขอน. 2546:5-9)

สรุปผลการประเมินมาตรฐานที่ 14 มีคุณภาพในระดับพอใช้

จากการประเมินภายนอกของสถานศึกษาในมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา พบว่า ยังขาดปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการบริหารและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่พึงพอใจของหลายๆ ฝ่ายในทุกๆ ด้าน ไม่สามารถจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาในระดับที่พึงประสงค์ได้ ปัจจัยที่มีผลและเป็นอุปสรรคขาดระบบกลไกและกิจกรรมดำเนินการด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ชัดเจน ต่อเนื่อง ผู้ปกครองและชุมชนมีอาชีพด้านการเกษตรจึงมีเวลาน้อยขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการศึกษาที่ลึกซึ้ง ส่วนด้านการศึกษาจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานในระดับพอใช้ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาและอุปสรรคเพื่อหารูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองขอนที่ต้องการเพื่อใช้เป็นรูปแบบในการบริหารโรงเรียนต่อไป(สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา,องค์การมหาชน .2547:7)

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนเป็นผู้นำชุมชนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและขณะเดียวกันโรงเรียนจะต้องยอมรับประชาชนเป็นเจ้าของโรงเรียน
2. ชุมชนควรมีส่วนกำหนดนโยบาย เป้าหมายมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ
3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน
4. เป็นงานที่โรงเรียนพยายามดึงทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียนมากที่สุด และให้ชุมชนได้มีโอกาสใช้บริการจากโรงเรียนให้มากที่สุดด้วยเช่นกัน
5. โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนในท้องถิ่น โรงเรียนกับชุมชนย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
6. การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือ ประสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน
7. การให้กรรมการศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมในการให้ข้อมูลและเสนอแนะกิจกรรมของโรงเรียน การให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียน

8. จากจุดเน้นการพัฒนาการศึกษา ข้อ 8 ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2540 ได้กำหนดการร่วมพัฒนาการศึกษาโดยคณะกรรมการโรงเรียน หน่วยงานองค์กรใน ท้องถิ่นและชุมชนไว้ดังนี้

8.1 กรรมการโรงเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนกำหนดแผนการพัฒนาการศึกษา

8.2 กรรมการโรงเรียน หน่วยงาน องค์กรในท้องถิ่น และชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

8.3 โรงเรียนให้บริการร่วมกิจกรรมและร่วมพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา

8.4 การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของโรงเรียนแก่ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

9. การที่จะจัดโรงเรียนให้เป็นองค์กรหนึ่งทางสังคมต้องอาศัยความร่วมมือของหลายกลุ่ม ซึ่งมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2536 :หน้า) ได้กำหนดขอบข่ายของความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. งานการให้บริการชุมชนด้านต่างๆ
2. งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
3. งานเกี่ยวกับกรรมการศึกษา
4. งานการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ
5. งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ
6. งานการประชาสัมพันธ์

ความสำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นเสมือนบ้านหลังที่ 2 ของลูกหลานในชุมชน เนื่องจากชุมชนของไทยมี 3 สถาบันหลักอยู่ 3 สถาบัน ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันศาสนา
3. สถาบันการศึกษา

ลูกหลานของคนในชุมชนเมื่อแรกเกิดจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากคนในบ้าน ครอบครัว เมื่อโตถึงวัยที่สมควรได้รับการศึกษา พ่อ-แม่ จะนำไปเข้าโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน โดยมุ่งหวังให้ลูกหลานได้รับการอบรมสั่งสอนจากครู และโรงเรียนให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ เพื่อนำไป

ประกอบวิชาชีพในอนาคต ดังนั้น โรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นโรงเรียนหลังแรกและเป็นเสมือนบ้านหลังที่ 2 ของลูกหลานในชุมชนมาเป็นเวลาช้านาน

1.ความสำคัญของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการพัฒนาโรงเรียน

ชุมชนของไทยในอดีตส่วนมากจะอยู่ในชุมชนเกษตรกรรมขนาดเล็ก มีความเป็นปึกแผ่น ใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน เหมือนพี่ น้อง ซึ่งทุกคนจะรู้และรักสามัคคีกันเป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันสังคมและชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมยุคใหม่ มีเทคโนโลยีมากมายทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ความสามารถต่างๆ มากขึ้น ผู้คนในชุมชนอยากให้ลูกหลานได้เรียนสูงๆ จึงส่งลูกหลานไปเรียนต่อในที่ต่างๆ ทำให้โรงเรียนประถมศึกษา มีการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นให้ทันสมัยและมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

2.ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

วิถีชีวิตสังคมไทยทุกวันนี้ผูกพันกับการศึกษาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งแต่เดิมมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำการสอน จากนั้นจึงมีการพัฒนามาเรื่อยๆ จนถึงขั้นมีโรงเรียนเกิดขึ้นเรียกว่า โรงเรียนประชาบาล หมายถึง โรงเรียนของประชาชน ความมุ่งหมายของรัฐบาลสมัยนั้นยังมีเพียงแค่อ่านออกเขียนได้เท่านั้นแต่ปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนไปจากเดิมมากได้มีการมองถึงการศึกษามากขึ้น คือมองจากการศึกษามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจจึงเริ่มมีการให้การศึกษาแก่ประชาชนมากขึ้น

เมื่อการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น ชุมชนจึงมีส่วนร่วมเข้ามามากขึ้น จึงต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นการระดมของส่วนรวมที่ต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชนเจริญก้าวหน้า
2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อการจัดหาจุดพัฒนาการศึกษาให้แก่ลูกหลาน
3. ร่วมค้นหาผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาในโรงเรียน
4. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน
5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนหากมีปัญหาให้ร่วมกันแก้ไข
6. สร้างความภาคภูมิใจในผลงาน การพัฒนาการศึกษา ร่วมกัน โดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจ

องค์กรท้องถิ่นชุมชนที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาด้วยอีก
องค์กรหนึ่ง คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือ อบต.

เป็นองค์กรท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยมีโครงสร้างอำนาจหน้าที่สามารถเข้ามามี
ส่วนร่วมได้ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิก อบต.
อาจได้รับคัดเลือกเป็น อบต. ด้วย
2. ทำหน้าที่ส่งเสริมเกษตรและกิจกรรมสหกรณ์ การส่งเสริมพัฒนาการประกอบอาชีพ
และพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน
3. การคุ้มครอง การดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของ
องค์กรบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่สามารถนำมาให้การศึกษาในโรงเรียน
4. การออกข้อบังคับสภาตำบล เพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนในตำบลให้ถือปฏิบัติ ใน
ส่วนนี้ถ้าข้อบังคับที่สภาตำบลกำหนดขึ้นมีลักษณะของการสร้างสรรค์ควรนำมาให้นักเรียนได้
เรียนรู้หรือศึกษาที่โรงเรียน

3.บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน

บทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนอีกบทบาทหนึ่ง คือการดำเนินการประสานร่วมมือกับ
คณะบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานของโรงเรียน บทบาทในส่วนนี้มีดังนี้

1. งานเลขานุการคณะกรรมการโรงเรียน เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำหน้าที่งาน
ธุรการของคณะกรรมการโรงเรียน โดยเฉพาะ เช่น งานทะเบียน งานธุรการ งานดำเนินการตามมติที่
ประชุม งานความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชน เป็นต้น
2. งานประสานและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนเป็นการ
ดำเนินงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้คณะกรรมการ โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ตาม
บทบาทหน้าที่ที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539
กำหนดไว้

4.บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน

กรรมการโรงเรียนประถมศึกษา คือ คณะบุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละอุทิศตนเข้ามามี
ส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียน
ประถมศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนโดยทั่วไป

2. บทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน
ประถมศึกษา พ.ศ. 2539

3. บทบาทการพิจารณาการประกันคุณภาพโรงเรียน
ทั้ง 3 ลักษณะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนโดยทั่วไป

1. เป็นตัวแทนแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียน
2. สร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในชุมชน
3. เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
4. ช่วยเหลือและประสานการช่วยเหลือกับชุมชน

บทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน
ประถมศึกษา พ.ศ. 2539

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ไว้ใน
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 ดังนี้

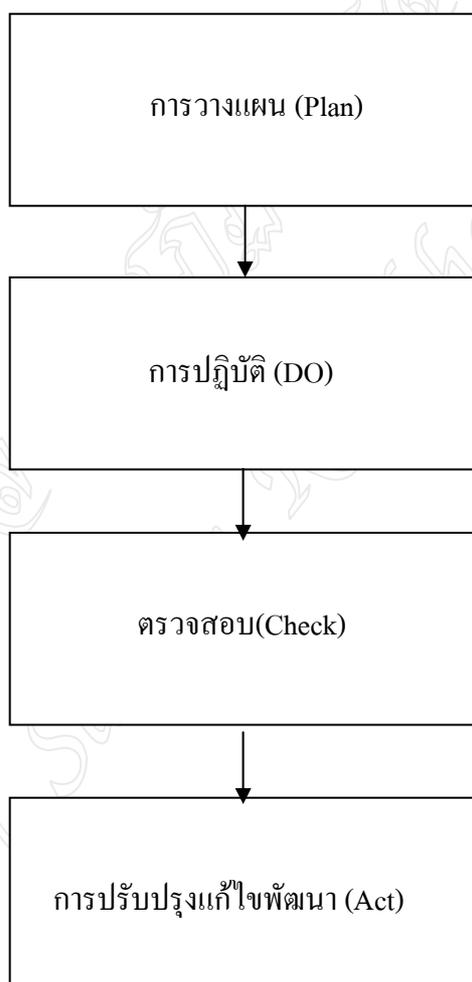
1. กำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน
2. ให้ความเห็นชอบปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
3. ให้คำปรึกษา เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารเงินและงบประมาณของ
โรงเรียน
4. รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
5. ประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน เสริมสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. แต่งตั้งที่ปรึกษา และ/หรือคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินงาน

รูปแบบการพัฒนาการศึกษาตามมาตรฐาน ตามรูปแบบวงจรเดมมิ่ง (PDCA)

การพัฒนาคุณภาพตามวงจรของเดมมิ่ง เน้นถึงความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ แบบคงที่ใน
การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการบริการให้การศึกษาแก่ประชาชน ภายใต้การปฏิบัติงาน
ประจำของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุถึงคุณภาพที่ดีกว่า ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน ประชาชน องค์กร
ท้องถิ่นพึงพอใจ จึงน่าจะมีการหมุนเวียน ขึ้นตอนต่างๆ ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยให้ถือว่า

คุณภาพต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด ขั้นตอนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับ สี่ขั้นตอนของวงจร เดมมิ่ง ที่ตอบสนองความต้องการทางด้านการบริหารได้เป็นอย่างดี

วงจรเดมมิ่ง

ภาพที่ 2.2 แสดงการพัฒนาคุณภาพตามวงจรของเดมมิ่ง (PDCA)

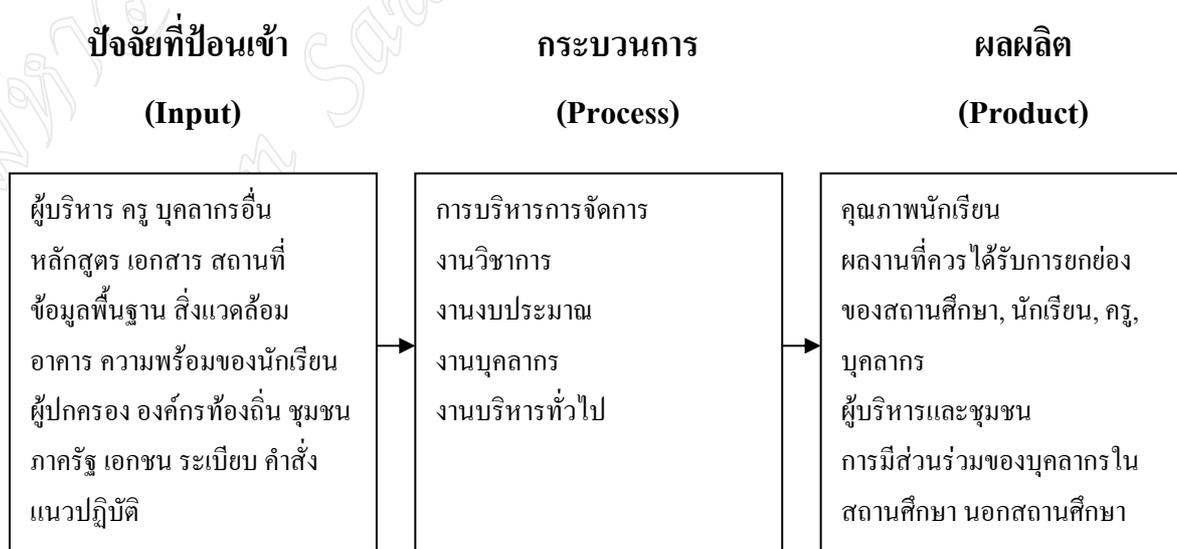
ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน(2542 .43 อ้างถึงใน เสนอ แจ็กกู๋.2543:56)

1. วงจรเดมมิง ประกอบด้วย

1. วางแผน (P) หมายถึง การวางแผนและปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานในปัจจุบัน
 2. ทำ (D) หมายถึง การประยุกต์ใช้แผนของผู้ปฏิบัติ หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องทำงานตามวงจร PDCA ได้แก่การร่วมกันวางแผน(P) การปฏิบัติ(D) การร่วมกันตรวจสอบวัดผล(C) และร่วมกันแก้ไขพัฒนา(A)
 3. ตรวจสอบ (C) หมายถึง การตรวจว่าได้ผลงานตามแผน หรือได้มีการปรับปรุงตามความต้องการหรือไม่
 4. การปฏิบัติการ(A) หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ผิดพลาดอย่างเดียวกันอีก ขณะเดียวกันก็กำหนดระเบียบแบบแผนเพื่อที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานอันใหม่ให้ดีขึ้น
- หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารการศึกษาที่ได้ประมวลมาข้างต้น เป็นแนวทางนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้เข้าสู่ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วงจร PDCA เป็นกระบวนการบริหารที่นำมาใช้พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน

2. การจัดระบบพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพ ผู้บริหารจะต้องตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องชัดเจนเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ และพร้อมรับการประเมินจากภายนอก โดยมีองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน

ภาพที่ 2.3 แสดงระบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2541.อ้างถึงใน ณรงค์ ประสงค์.2546:35)

ด้านปัจจัย หมายถึง ด้านการบริหาร ด้านครู-อาจารย์ ด้านการเรียนการสอน สื่อการสอน ด้านชุมชนและนักเรียน ปัจจัยรอง ได้แก่ ความพร้อมของโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านความร่วมมือกับชุมชน ด้านคุณภาพอนามัยของนักเรียน ปัจจัยด้านการนิเทศ (เกรียงศักดิ์ ศรีลาพัฒน์. 2536 : 64-67)

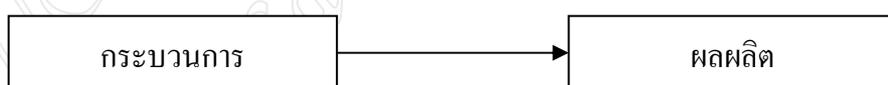
ด้านกระบวนการ หมายถึง การบริหารจัดการด้านปัจจัยต่างๆ ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและประเทศชาติ

ด้านผลผลิต หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เป็นส่วนที่ฉายภาพผลสำเร็จของงานในกิจกรรมต่างๆ ว่าผลงานนั้นๆ มีเอกสาร มีรายงานผล และหลักฐานอื่นที่บ่งบอกถึงควมมีคุณภาพในระดับสูงจริง หรือผลงานที่ดีจะต้องเน้นที่คุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยจะส่งผลถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหาร คณะครู บุคลากรในสถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าเป็นผลดีต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ

3.การพัฒนาคุณภาพระบบบริหารจัดการศึกษา

กระบวนการในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

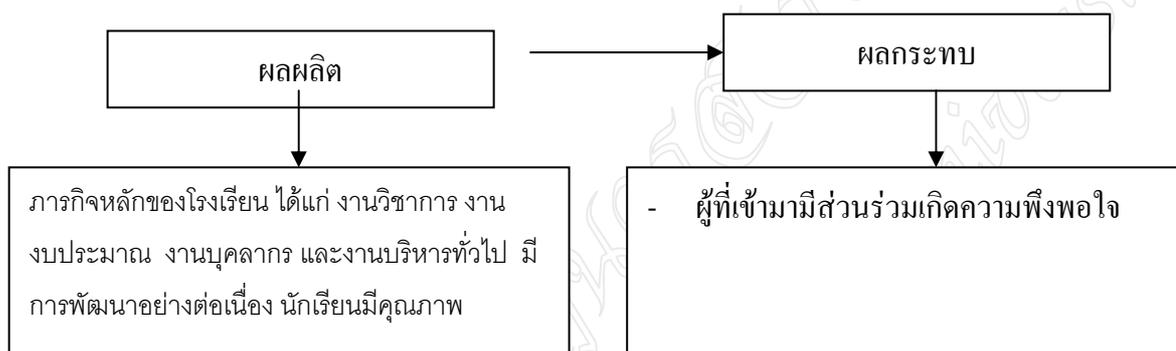
กระบวนการ หมายถึง วิธีการ กิจกรรม เทคโนโลยีในการบริหารงานที่เป็นขั้นตอนทำให้เกิดผลผลิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กระบวนการเป็นสาเหตุให้เกิดผลผลิต

ภาพที่ 2.4 แสดงตัวอย่างกระบวนการจัดกิจกรรม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541 อ้างถึงในณรงค์ ประสงค์. 2546:36)

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิต หรือนำผลผลิตไปใช้ต่อแล้วจะได้ผล
 อย่างอื่นที่ดีหรือที่ไม่ดีตามมา

ภาพที่ 2.5 แสดงถึงการส่งผลกระทบในทางที่ดี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2541.อ้างถึงในณรงค์ ประสงค์. 2546:36)

การพัฒนาสถาบันการศึกษาให้ก้าวไปสู่สภาพที่คาดหวังนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ
 ประการที่ร่วมกันส่งผล แต่ปัจจัยที่สำคัญๆ ก็คือ การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากความต้องการของ
 สถานศึกษาเอง และชุมชนนั่นเอง ชุมชนต้องร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหา ร่วมกันปฏิบัติตาม
 แนวทางที่คิดไว้และร่วมรับผิดชอบในผลของการกระทำ แนวทางการพัฒนาต้องมีความเหมาะสม
 สอดคล้องกับจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และข้อจำกัด ในการดำเนินงานของสถานศึกษาและชุมชนใน
 การพัฒนา สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ต้องพิจารณาถึงส่วนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยและจะต้อง
 พัฒนาคบคู่กันไป ไม่แยกส่วนกันพัฒนา มีการกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ และมี
 การนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: F.G.D)

การสนทนากลุ่ม เป็นเทคนิคอันหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยหลักการ
 ของการเชิญผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายมานั่งคุยกับนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในเรื่องที่เตรียมไว้
 ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำการสนทนากลุ่มมาใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาคูตามมาตรฐาน
 การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์
 เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิดของการดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอตามลำดับ
 ดังต่อไปนี้

1. ความหมายและหลักการของการจัดสนทนากลุ่ม

โยธิน แสงวดี (อ้างถึงใน พิซิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 65) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลแบบการนั่งสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลลักษณะ “จับเข่าคุยกัน” ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนี้ได้จาก การคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้สนใจศึกษาได้กำหนดไว้ โดยถือหลักว่า ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับประเด็นที่นักวิจัยสนใจศึกษา และคาดว่าจะจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ให้เนื้อหาสาระในการศึกษาได้ละเอียดและดีที่สุดใน (Key Informants) ที่ควรจะมีลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนภูมิหลังที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อต้องการ ที่จะแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดการครอบงำทางปัญญา หรือความคิดของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

เบิร์ก (Berg. 1995 : 68) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยใช้กลุ่มคนที่เป็นผู้รู้เรื่องที่จะศึกษาชัดเจนเข้าสนทนากลุ่มภายใต้การนำของผู้ดำเนินการสนทนาภายในเวลาจำกัด เมื่อมีการเลือกที่เหมาะสมจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สนทนาภายในกลุ่ม ความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่ม จะไปกระตุ้นให้ผู้ร่วมกลุ่มคนอื่น ๆ อยากรแสดงความคิดเห็น เป็นการระดมสมองของสมาชิกในกลุ่ม

วอห์นกัน, ชุมและสินากับ (Vaughn, Schumm and Sinagub. 1996 : 5) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมบุคคลที่เป็นเป้าหมายที่ได้รับการถูกขอร้องจำนวน 6-12 คน โดยมีลักษณะที่คล้ายกัน มีผู้ดำเนินการสนทนาพร้อมด้วยคำถามที่ได้รับการจัดเตรียมเพื่อไปสู่ การตอบสนองของผู้ร่วมสนทนา โดยมีจุดมุ่งหมายในการให้ผู้สนทนาแสดงการรับรู้ ความรู้สึก ทักษะคิด และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา การสนทนากลุ่มจะไม่ก่อให้เกิดข้อมูล เชิงปริมาณที่สามารถอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้

กล่าวโดยสรุปกระบวนการสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการนั่งสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับประเด็น ที่สนใจศึกษา เพื่อให้ได้ข้อสรุปของข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงตามประเด็นที่ศึกษาการจัดสนทนากลุ่มนั้นมีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย ดังนั้นกลุ่มนี้จะต้องมี ผู้ร่วมสนทนา มากกว่า 3-4 คน เพราะการสนทนากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่นักวิจัยจัดขึ้น ไม่ใช่เป็นกลุ่ม ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ใช่กลุ่มที่จับคู่กันมารวมตัวกันเอง แต่เป็นกลุ่มที่นักวิจัยรวมกลุ่มขึ้นมาโดยเชิญผู้ให้ข้อมูลมานั่งรวมกันเป็นวงกลม แล้วซักถามพูดคุยและสร้างบรรยากาศในวงสนทนา ให้เป็นธรรมชาติ และให้มีการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการอภิปราย สร้าง

บรรยากาศให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันร่วมกันถกประเด็นปัญหาทางการวิจัย ผลจากการทดลองขนาดของกลุ่มพบว่า กลุ่มคนที่มีขนาด 7-8 คนนี้ เป็นกลุ่มที่จะทำให้มีการอภิปรายกว้างขวาง ถ้าหากกลุ่มมีขนาดใหญ่กว่านี้บรรยากาศของกลุ่มจะไม่เป็นวงสนทนากลุ่มเดียว มีแนวโน้มจะแบ่งฝ่ายเป็นการยากในการถก ตลอดจนการควบคุมบรรยากาศของสนทนากลุ่ม พิธีกรนั้นอาจจะคุมเกมส์สนทนาไม่อยู่ และไม่สามารถจะเจาะคำถามได้ละเอียด เนื่องจากว่ากลุ่มใหญ่ ถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ แล้วจะไม่สะดวกนักในการถก การชักใช้เจาะจงของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด (โยชิน แสวงดี. อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 66-69)

2. หลักการคัดเลือกสมาชิกในการสนทนา

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการทำวิธีโดยการจัดการสนทนากลุ่ม เรียกได้ว่าสำคัญเท่า ๆ กับการดำเนินการสนทนากลุ่มเลยทีเดียว เพราะถ้าไม่ได้บุคคลตรงตามเป้าหมายมาเข้าสนทนากลุ่ม ผลการสนทนาก็จะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือถ้าได้คนประเภทก่อกวนก็จะทำให้การสนทนากลุ่มล้มเหลวกลางคัน หรือถ้าได้บุคคลที่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นและพูดจาตามคุณภาพของข้อมูลก็ด้อยลงไป นักวิจัยควรคำนึงว่าโดยหลักของการจัดการสนทนากลุ่มแล้วสมาชิกกลุ่มไม่ใช่จะเป็นใครก็ได้ เพราะแม้ว่าการวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่เน้นการเป็นตัวแทน แต่การวิจัยลักษณะนี้เน้นถึงการที่สมาชิกกลุ่มเป็นตัวอย่งที่ดีของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย ที่จะสามารถพูดคุยโต้ตอบในรูปแบบของสนทนาในอันที่จะแสดงทัศนะและค่านิยมของสังคม ตลอดจนสะท้อนถึงประสบการณ์รอบ ๆ ตัวได้ดี โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการคัดเลือก ดังนี้ (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ .อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 77 - 82)

2.1 การเลือกพื้นที่เพื่อจะได้ผู้เข้าร่วมกลุ่ม อาจดำเนินการได้ 2 วิธี คือ การเลือกพื้นที่เจาะจงตามวัตถุประสงค์ เป็นการเลือกพื้นที่ที่คนส่วนมากนั้นมีคุณสมบัติตามที่เรากำลังต้องการ และอีกวิธี คือ การสุ่มตัวอย่าง อาจจะเป็นการสุ่มอย่างง่าย หรือการสุ่มตัวอย่างแบบขั้นตอน

2.2 การคัดเลือกคนจากกลุ่มตัวอย่างในขั้นต้น เมื่อได้พื้นที่แล้วก็ต้องหาผู้เข้าร่วมกลุ่ม โดยการคัดเลือกและจัดเป็นกลุ่ม ๆ ที่จะทำการสนทนากลุ่ม การคัดเลือกคนเข้ากลุ่มนั้นกระทำได้โดยใช้ผู้นำ หรือผู้รู้ในชุมชน หรือการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อที่คัดเลือกไว้

2.3 การทำแบบคัดเลือกเพื่อคัดเลือกผู้ที่จะเข้ากลุ่ม ในแบบคัดเลือกนั้นนักวิจัยจะต้องกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการไว้ เพื่อใช้คัดเลือกคนที่อยู่ในข่ายที่ว่าคนไหนที่ต้องการเชิญมา

2.4 การพบปะและกรอกแบบคัดเลือก เมื่อได้รายชื่อแล้วก็จะไปเยี่ยมบุคคลเหล่านั้น

เพื่อพิจารณา โดยนักวิจัยจะพูดคุยเพื่อสอบถามข้อมูลและกรอกลงในแบบคัดเลือก

2.5 ประชุมตกลงหรือผู้เข้าร่วม เมื่อทำการเยี่ยมพบเสร็จสิ้นหมดแล้ว จะนำแบบคัดเลือกมาพิจารณา เพื่อตกลงว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะเข้ากลุ่มหรือไม่

2.6 เตรียมบัตรนัดและแจกบัตรนัด เมื่อได้ตกลงในบุคคลที่จะเชิญเข้ากลุ่ม แล้วก็จะทำบัตรนัดโดยจะเขียนชื่อวัน เวลา และสถานที่ลงในบัตรนัด ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นการให้ความสำคัญกับผู้ที่จะเข้าร่วมประชุม

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กัน ซึ่งการรวบรวมข้อมูลก็คือ ผู้วิจัยจะต้องนัดหมายผู้ที่ให้ข้อมูลมาประชุมร่วมกัน และบุคคลที่มาประชุมกันจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการทราบ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ เพราะได้มาจากความคิดเห็น และความรู้ลึกของผู้มาประชุม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1.งานวิจัยในประเทศ

วีรพล โชคอำนวย (2531) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอศรีราชาและอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่าด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการให้บริการความเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านความเห็นของชุมชนต่อโรงเรียนในการดำเนินงานต่างๆ ส่วนใหญ่พึงพอใจและเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงเรื่องการสอนพิเศษ การสร้างชื่อเสียงด้านกีฬาและความเอาใจใส่ของผู้บริหาร โรงเรียน

วินัย เชื้อเพชร (2532,อ้างถึงในสรรเสริญ ชัยบุรินทร์ 2546:47) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการศึกษาระบบโรงเรียน ของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรวางแผนพัฒนาบุคคล ที่เป็นคณะกรรมการให้พร้อมที่จะปฏิบัติร่วมกันในการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผล จะทำให้เกิดแรงจูงใจ และมีความภูมิใจตนเองที่สามารถปฏิบัติงานได้

บุญเกิน ลอยแก้ว (2532) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดระยองพบว่า ด้านงบประมาณของโรงเรียน ทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณและเงินทุนการศึกษาส่วนใหญ่โรงเรียนได้รับไม่เพียงพอ ด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ผู้บริหารและผู้ปกครองมีความเห็นแตกต่างกัน คือผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเชิญผู้มีความรู้ความสามารถหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นวิทยากรมากที่สุด แต่ผู้ปกครองเห็นว่าการปฏิบัติงานเกี่ยวกับช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์เพื่อการศึกษามากที่สุดและเห็นพ้องต้องกันว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอนของโรงเรียนน้อยที่สุด

สุนทร ชอบทำดี (2534) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองพบว่า คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีส่วนร่วมในการประชุม ผู้ปกครองนักเรียน ประสานงานให้มีการเผยแพร่ข่าวสารในที่ชุมชนและขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน โดยร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอแนะและประสานงานให้โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่นให้บริการความรู้แก่ประชาชนที่โรงเรียนและแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชนมาปรับปรุงอาคารสถานที่ไว้บริการชุมชน ในด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน

มีบทบาทขอความร่วมมือให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น ให้ครู นักเรียนร่วมพัฒนาชุมชนในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มีบทบาทขอความร่วมมือประชาชนร่วมกิจกรรมวันสำคัญที่โรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียน แร่งงาน ช่างก่อสร้างและวิทยากรยังมีน้อยและการแสวงหาความช่วยเหลือ นักเรียนชุมชนโดยการจัดอาหารกลางวัน ทู่นักเรียนและด้านสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการการศึกษามีปัญหาการประกอบอาชีพส่วนตัวไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนะและประสานงาน และไม่ทราบหน้าที่ของตนเองรวมทั้งความยากจนที่ไม่อาจช่วยเหลือโรงเรียนได้

วันทนา ปทุมเทศวิน (2536) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารสตรีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่าผู้บริหารสตรีส่วนใหญ่ใช้วิธีประชุมร่วมกับกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชาแล้วร่วมกันตัดสินใจ โดยยึดความเห็นของกลุ่มเป็นสำคัญ

ชิตยา จันทพลาบูรณ์ (2536) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพและพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารมีบุคลิกภาพความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความต้องการเป็นผู้นำในระดับสูง มีพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งการมากที่สุดในรูปแบบที่ 5 คือ ประชุมปรึกษาหารือ อภิปรายปัญหา ประเมินทางเลือกร่วมกันกับกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชาแล้วทำการตัดสินใจร่วมกัน

ธีรวัฒน์ หมูวิเศษ (2538) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารการศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่าในด้านรูปแบบของการบริหารนโยบายและแผนผู้บริหารส่วนใหญ่เห็น ด้วยกับการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคและกำหนดขอบข่ายให้ชัดเจน รวมทั้งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จันทร์ศรี ภัคคิวงค์ (2538) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกๆด้านตั้งแต่ การวางแผน กำหนดนโยบาย การปฏิบัติงาน การร่วมประเมินติดตามการดำเนินงาน โครงการและกิจกรรมของโรงเรียน มีการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการศึกษา

ขวัญจิตต์ โกมุตแดง (2538) การศึกษาค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 พบว่าระดับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ 9 ตัวแปรอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม การยอมรับการเปลี่ยนแปลง การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ ความหวังโยชาดีหรือองค์การ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความผูกพันในงานและสัมฤทธิ์ผลของงาน การพัฒนาเศรษฐกิจ ความอดกลั้นและความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงาน

ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา (2539) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ พบว่า โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในระบบราชการเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งด้านการบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานการเงิน และด้านบริหารวิชาการ เนื่องจากระบบราชการมีกฎเกณฑ์ ระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติมาก มีสายบังคับบัญชาที่ยาวเพราะเป็นระบบที่รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง ดังนั้น โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลซึ่งไม่เป็นส่วนราชการ(ออกนอกระบบ) แต่เป็นนิติบุคคลภายใต้การกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย บุคลากรมีฐานะเป็นพนักงานของรัฐ มีระบบการเงินที่คล่อง การส่งการสิ้นสุดที่ระดับสภามหาวิทยาลัย และอื่นๆ การเป็นนิติบุคคลจึงเป็น โครงสร้างที่เอื้อ ต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

วิภ จันทรา (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารโครงการมากที่สุด ได้แก่บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ การวางแผน การจัดองค์กร การหางบประมาณ การประสานงาน มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ปัจจัยที่เป็นปัญหามากที่สุดจะเกี่ยวข้องกับด้านงบประมาณที่ได้รับและหน่วยเหนือมีการนิเทศกำกับติดตามไม่ต่อเนื่อง ด้านการวางแผนพบว่าควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน จากกรณีศึกษาผู้นำหมู่บ้านพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ทราบนโยบายและแผนงาน โครงการที่มีต่อชุมชน ชุมชนควรมีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้และดำเนินการให้จริงจังสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ปณิตดา พรพิณเนส (2540) ได้วิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน:กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา2539 พบว่า 1.การบริหารงานวิชาการสอดคล้องกับหลักสูตรมีการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน วิชาการ มีแผนปฏิบัติ ปฏิทินงาน รายงานตามสายบังคับบัญชา 2.การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ ความสามารถและความถนัด รวมทั้งวุฒิและความสนใจ 3.มีการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร ติดตามผลและ รายงานผลการพัฒนา 4.มีสื่อการเรียนการสอนบริการครู 5.จัดบริการครูสนับสนุนการเรียนการสอนเช่น ห้องพยาบาล ห้องสมุด เป็นต้น 6.กระบวนการนิเทศการสอนและติดตามผลการเรียนของนักเรียน 7.จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 8.มีการดำเนินการด้านการวัดและประเมินผล 9.การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

สกุล หล้าปาวงศ์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ชุมชนเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ทางราชการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วน

ร่วมในการจัดการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียน ได้แก่การสนับสนุนด้านการเงิน ด้านแรงงานและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ

สุดาพร ปานกลิ่น (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานครบทั้ง 6 งาน โดยเฉพาะงานความสัมพันธ์กับชุมชน บริหารงาน โดยได้ประชาสัมพันธ์ให้บริการแก่ชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

ภู่งศ์ ภู่อวรณ์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการกิจกรรมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องคือชุมชน นักเรียน เห็นด้วยกับการบูรณาการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้ามาบูรณาการการศึกษาในระบบ ทั้งระบบ การดำเนินการ กิจกรรม และหลักสูตร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการของชุมชน

ศักราช ฟ้าขาว (2540) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิรูปการบริหารการศึกษาตามพระศนะของ คณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดน่าน พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความเป็นเอกภาพทางการศึกษาอยู่ภายใต้ กฎหมายเดียวกัน หน่วยงานหลักหน่วยงานเดียวในการบริหารการศึกษา ควรแยกงานการศึกษาออกจากงานด้านศาสนาและวัฒนธรรม และควรให้องค์กรเป็นนิติบุคคล

ทิวา สุริยะ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงราย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลงานด้านอาคารสถานที่ ตั้งแต่การพัฒนาปรับปรุง ร่วมบำรุง มีส่วนรับผิดชอบ ตลอดถึงมีการประเมินการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ากับการลงทุน ส่งผลให้โรงเรียนสวย สะอาด ร่มรื่นและเป็นระเบียบ

สนอง เครือมาก (2540) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1.สภาพทั่วไปของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากคณะครู ในโรงเรียนเป็นผู้คัดเลือก 2.โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดประชุมคณะกรรมการ โรงเรียนเพียงปีละ 2 ครั้งและเรื่องที่น่ามาพิจารณาปรึกษาหารือหรือขอความเห็นส่วนใหญ่เป็นเรื่องงานอาคารสถานที่มากที่สุด 3.คณะกรรมการ โรงเรียนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วม กับโรงเรียนได้อย่างน่าพอใจ 4.ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่พบว่ามีอุปสรรคในทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

กนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ได้วิจัยเรื่อง แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกระบบโรงเรียนสาขาอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้านในศตวรรษที่ 21 พบว่าหลักสูตรดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะใน

การจัดการต่อชีวิตและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและ เป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล

สมชาติ นวสุขกุล (2541) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาด้าน โรงเรียนและสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอน้ำพอง จังหวัด ขอนแก่น พบว่า ด้านงบประมาณและวิชาการคือการส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการบริหารงานงบประมาณ วิทยากรภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และ การจัดโรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการ ขั้นตอนการดำเนินงานมีการประชุมชี้แจง แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียน คณะทำงานศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา วิเคราะห์และกำหนดความต้องการประสานหน่วยงานอื่นเพื่อ จัดหางบประมาณมาสนับสนุน ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก มีการกระจายอำนาจในการบริหารการ มีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น มีการระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่าย กำหนดสภาพความสำเร็จของ งานและการประชาสัมพันธ์ผลงาน

นิรันดร์ เกษรสุริยวงศ์และคนอื่นๆ (2541.อ้างถึงใน วิเชียร ต่วนชะเอม.2544:25) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี พบว่าสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการ โรงเรียน โดยภาพรวมมีสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก และมี ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ โรงเรียนที่ประเภทต่างกันโดยภาพรวมแตกต่างกันส่วน ปัญหาโดยรวมไม่แตกต่างกัน สภาพปัญหาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ โรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการ โรงเรียนจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน ส่วนปัญหาโดยรวม ไม่ แตกต่างกัน

พิสิทธิ์ หิรัญวงษ์ (2541) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโดยบุคลากรมีส่วนร่วมในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการ บริหารงานโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม ในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เรื่องการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์จากโรงเรียน และร่วมพัฒนาโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก และในเรื่องการประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากเช่นกัน

สัมพันธ์ อุปลา (2541) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนเข้าใจว่าภารกิจจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ บุคลากรในโรงเรียนควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และชุมชนควรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจ กำหนดนโยบายของโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนมักไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะคล้อยตามประธานที่ประชุม

วัชร สกุด ณ มรรคา (2541) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงานตามแผน และการประเมินผลงานของทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ยกเว้น งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การดำเนินการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ การร่วมมือกับชุมชนในพิธีทางที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน เพราะมีความใกล้ชิดและเป็นกันเองกับนักเรียน ควรให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการพิจารณาโทษร่วมกับคณะกรรมการปกครองของโรงเรียน

สุตสวาท ยังแจ่ม (2541.อ้างถึงใน วิเชียร ต่วนชะเอม.2544:24) ได้วิจัยเรื่องสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา นครสวรรค์ พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมทั้ง 3 กลุ่มอยู่ในระดับปานกลางจำแนกตามที่ตั้ง โรงเรียนพบว่าโดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การจัดหาทุนช่วยเหลือโรงเรียน การช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบความต้องการของโรงเรียน การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พิพัฒน์ ศรีสุขพันธ์ (2542) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การร่วมมือกับชุมชนและ หน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ การแสดงความเป็นผู้นำที่

เหมาะสม และการแสวงหา และใช้ข้อมูลสำหรับพัฒนาหน่วยงาน ผลการวิจัยครั้งนี้บ่งชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารที่แตกต่างกัน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและ โรงเรียนเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ในโรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมกัน ในการจัดการศึกษาค่อนข้างชัดเจน แต่บางกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมน้อยและ ไม่ชัดเจนในส่วนของการมีส่วนร่วมชัดเจน เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมจัดการการศึกษาที่สำคัญในโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนอาจจะศึกษา เพื่อพิจารณาเป็นแนวทางนำไปใช้ในการ จัดการการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน

ยุทธชัย ชูชัย (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัด เชียงราย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือความต้องการให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า ความศรัทธาที่มีต่อระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ความศรัทธาที่มีต่อผู้บริหารและคณะครู

จันทร์ ไชยมูล (2544) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริม ให้บุคลากรในโรงเรียน ไปศึกษาดูงานและเรียนรู้จากแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาของท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา การนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม การจัดเตรียมงบประมาณ ปัญหาที่โรงเรียนประสบคือ การขาดงบประมาณในการ ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นและทักษะในการเขียนเนื้อหาเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีเวลาสอน

สำราญ หาญประเสริฐ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมมาก คือการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนและด้านที่มีส่วนร่วมน้อยคือ ด้านการให้ความเห็นชอบ การจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น ปัญหาที่สำคัญคือ คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่รู้หน้าที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา รองลงมาคือ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ การคัดเลือกคนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ยังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา และมีการประชุมเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยครั้งมาก

เจตน์ วัชไชยเรืองศรี (2545) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระยา พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารจะมีคณะทำงานที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนเพื่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย ในการแก้ปัญหาความต้องการ คือ การร่วมวางแผน (Plan) แต่งตั้งคณะทำงาน (Do) คณะกรรมการประเมิน (Check) และร่วมมือแก้ไขข้อปรับปรุงข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามกระบวนการบริหารงานวงจรเดมมิ่ง (PDCA)

กัลยา พินเศษ (2547) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพัฒนาบุคลากรของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดเทศบาล จังหวัดชัยนาท พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่ามีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน คือ วางแผนพัฒนาบุคลากร ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาบุคลากร และประเมินผลการพัฒนาบุคลากร

ประสิทธิ์ ศรีจันทร์ (2548) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ขนาดเล็กของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบรรพตพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านวิชาการมากเป็นอันดับ 1 ด้านการบริหารทั่วไปมีปัญหา มากเป็นอันดับ 2 ด้านการบริหารงบประมาณมีปัญหา มากเป็นอันดับที่ 3 และด้านการบริหารบุคลากรมี ปัญหาเป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุดในด้านวิชาการคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการของโรงเรียน อันดับที่สองคือ การจัดหา วิทยากรบุคคลภายนอกทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน

วราภรณ์ วงศ์ใหญ่ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมากและมีปัญหาน้อย ทั้งปัจจัยป้อนเข้าและผลผลิต

2. สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง และนอกเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายชื่อ

3. สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นมีความแตกต่างในปัญหาด้าน 1) การได้มาซึ่งคณะกรรมการ

การศึกษา 2) คณะกรรมการการศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับการศึกษาใหม่ๆ 3) คณะกรรมการศึกษาไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียน 5) การที่โรงเรียนให้บริการแก่ชุมชน และ 6) การนำผลการประเมินไปใช้

ณัฐนันท์ เพียงกระโทก (2546) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนนาร่อง ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า 1) ด้านบริหารวิชาการ ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี โดยมีส่วนร่วมในลักษณะความคิด ร่วมประเมิน ปัญหาที่พบ 1) ด้านการบริหารวิชาการ คือ ครูสอนหลายวิชา จึงไม่มีเวลาประสานงานชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.งานวิจัยต่างประเทศ

เฮย์ (Hay, 1951:127,อ้างถึงในสมเกียรติ ชาญตะบะ.2544:41) ได้วิจัยการร่วมกิจกรรมทางสังคมของประชาชนในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การที่บุคคลมีส่วนร่วมทางสังคมนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัยโดยบุคคล ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจแนวคิด ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ทั้งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และปัจจัยที่เป็นบริบทของชุมชน ที่ส่งผลต่อปัจจัยในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลใช้เป็นกรอบความคิดและหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบโครงการอาหารกลางวันแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

เอมนู เทคา (Amenu – Tekaa. 1988 : 1626-A,อ้างถึงใน ณรงค์ ประสงค์.2546:52) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาวอินเดีย แคนาดา ผลการวิจัยพบว่า โครงการทางด้านการศึกษาที่มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ ในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนจะมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน นั้น ๆ และเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการจัดการศึกษา จะทำให้การศึกษา ประสบความสำเร็จได้ งานวิจัย ของเอมนู เทคา เน้นที่การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่ความสำเร็จตาม เป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้ครูใหญ่หรือผู้บริหารจะต้องมีบทบาทช่วยส่งเสริม

กัชแมน (Guzman. 1988 : 582-A,อ้างถึงใน วันชัย อยู่สำแดงกิจ.2538 : 13 – 15) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการเป็นผู้นำในรัฐโคโลราโด งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาถึงผลการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้เข้ามีส่วนร่วมจะได้ประสบการณ์ ความเข้าใจ ความรู้ และทักษะในการแก้ปัญหา 2. มีทักษะในการสื่อสารและความขัดแย้งทางการบริหารเพิ่มสูงขึ้น 3. เกิดการพัฒนาทางการบริหาร 4. มีบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่ดี 5. บรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรจะได้รับการพัฒนา 6. การเกิดการเปลี่ยนแปลง 7. สมาชิกกำหนดแหล่งที่มาของการศึกษา 8. มีกระบวนการวางแผนร่วมกันเพื่อให้เกิดการศึกษา 9. มีกระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการและโครงสร้างของคณะกรรมการ 10. มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน 11. สมาชิกในลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 12. ความเป็นผู้นำไม่ได้ถูกกำหนดโดยบทบาททางการงาน 13. สมาชิกเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนา 14. ผลลัพธ์ไม่ได้เกิดจากบทบาททางด้าน หน้าที่การงาน โดยไม่มีการวางแผน

อาคเทอร์ (Akther . 1977 : 26 – 27) ได้วิจัยถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของความล้มเหลวของโครงการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา คือ ประชากรในชนบทมิได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท จึงทำให้ขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของโครงการและ ยังผลให้เกิดปัญหาขาดการบำรุงรักษาหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

ชูเลอร์ (Schuler. 1990 : 2595 – A,อ้างถึงในณรงค์ ประสงค์.2546:53) ได้วิจัยเรื่อง การเข้าร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการจัดการศึกษาในมหาลย์มินเนโซตา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม การเข้าร่วมโดยไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากขาดการสื่อสาร ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมของประชาชน ได้แก่ การพัฒนาความเข้าใจในมหาวิทยาลัย ปัญหาได้แก่ การเข้าร่วมในระดับ

มาร์โคไลน์ (Marcoline. 1990 : 170 – A,อ้างถึงในณรงค์ ประสงค์.2546:53) เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจ เขาได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูและผู้บริหารโรงเรียน ในรัฐเพนซิลวาเนีย งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการสนับสนุนความคิดที่ว่า มีความแตกต่างกันในการพิจารณาของครู และผู้บริหารในเรื่องการตัดสินใจร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลการวิจัยพบว่า อายุของผู้บริหารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แม้ว่าครู

และผู้บริหารจะมีความเชื่อถือพื้นฐานร่วมกันไม่เป็นไปตามแบบแผนดั้งเดิม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความแตกต่างที่สำคัญปรากฏขึ้นถ้าเปรียบเทียบกับผู้บริหารในกระบวนการตัดสินใจทั้งหมด

ฮาร์โรลด์ (Harold.1983,อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ศรีจันทร์.2548:42) ได้วิจัยเรื่อง อำนาจ บทบาทของคณะกรรมการ โรงเรียนศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของท้องถิ่น

ชูลท์ (Schultz.1989:1169-A,อ้างถึงใน สัมพันธ์ อุปลา. 2541:39) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างการมีส่วนร่วมของคณะครู โรงเรียนรัฐบาลรัฐมินิโซตาในการพัฒนาโครงการประเมินผล และทัศนคติต่อการประเมินผลโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือศึกษาระดับความเกี่ยวข้องของครูใน การประเมินผลพร้อมด้วยทัศนคติของครู ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างความเกี่ยวข้อง ของครูในการตัดสินใจ

โพลลอสซี่ (Pollozzi.1981:1481,อ้างถึงใน สรรเสริญ ชัยบุรินทร์.2546:50) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนท้องถิ่นในรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ความร่วมมือทั้งสองฝ่ายคือ โรงเรียนไม่ควรอยู่ติดกับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรจะเกี่ยวข้องกับนโยบายที่สัมพันธ์กับความสามารถ ที่ตนเองจะทำได้

โรมีโร (Romero.1989:3127-A,อ้างถึงใน เดชชัย บุญเลิศ.2546:42) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ เพื่อประเมินผลกระทบของการเข้ามีส่วนร่วม ของผู้ปกครองชาวเปอร์โตริกัน ในการศึกษาพิเศษ การวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครองโดยทั่วไป มีส่วนร่วมในระดับที่ต่างกันในทุกด้าน ของกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กผู้ด้อยโอกาสและมักจะแก้ปัญหา โดยระบบที่ไม่เป็นทางการมากกว่าที่จะดำเนินการใน คณะกรรมการกลางการศึกษา ผู้ปกครองแสดงความรู้อย่างประจักษ์เกี่ยวกับประเภทของการศึกษาพิเศษ และโดยทั่วไปแสดงความพึงพอใจต่อบริการที่เด็กได้รับการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกัน แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ในด้านบวกระหว่างการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และความรู้ของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการบริการการศึกษาพิเศษ อย่างไรก็ตามระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองไม่มีความเกี่ยวข้อง อย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมหรือความรู้เกี่ยวกับบริการที่ได้รับ

สมิท (Smith.1971) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนในการวางแผนและการ พัฒนาการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยรัฐมิชิแกน ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกของคณะกรรมการ โรงเรียนผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนมีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ

อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการ โรงเรียนจากประชาชนไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่างๆที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวที่คณะกรรมการไม่มีส่วนรู้เห็นคณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหาร โรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียนเจริญก้าวหน้าขึ้นไปกว่าเดิมหากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

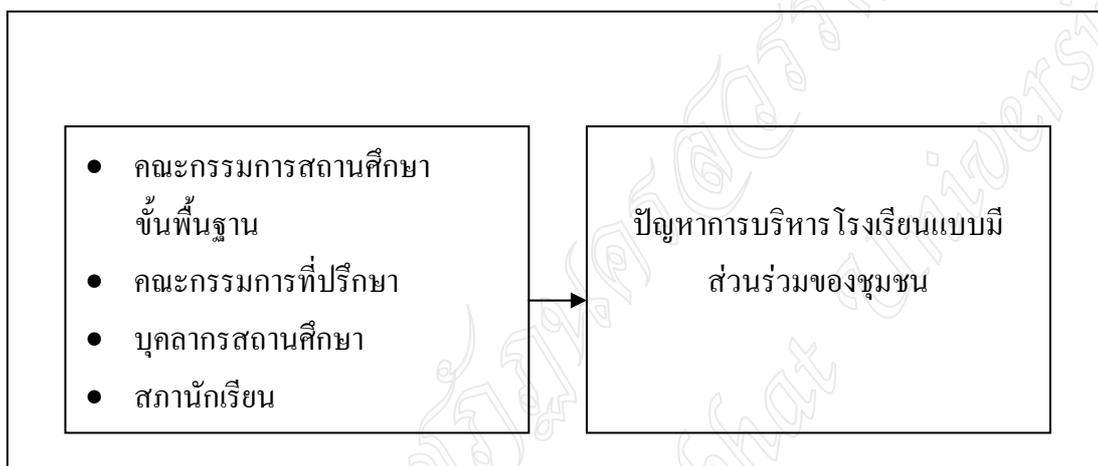
เบเคอร์รา (Becerra, 1974) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัยปัญหา ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจใดๆที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้บริหารและตัวแทนของชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจ โครงการทางการศึกษาตาม หน้าที่ บทบาท และนโยบายที่ตกลงกันได้ และนอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้บริหารจะต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน อีกทั้งที่จะต้องพร้อมที่เข้าร่วมกับชุมชน ได้ทุกโอกาสมีทัศนคติไปในทางที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่าย เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมของชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจจะต้องมีการฝึกอบรม และเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตัวเอง และไม่ควรจะคาดหวังเกี่ยวกับผลที่ควรจะได้รับให้สูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนแต่ละครั้ง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบริหาร โรงเรียนวัดหนองขอนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ บุคลากร งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป การพัฒนาคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยเฉพาะ มาตรฐานที่ 14 เรื่อง การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนวัดหนองขอนไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา หรือความพึงพอใจที่ควรจะเป็นทั้งนี้ เกิดจากการขาดความร่วมมือในการดำเนินงานจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ขาดการเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ นโยบาย เป้าหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางดำเนินการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมการวางแผน ร่วมดำเนินการ และการตัดสินใจ หากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและนำผลการประเมินมาปรับปรุงอย่างจริงจัง ก็จะ สามารถพัฒนาการศึกษาไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานต่อไป

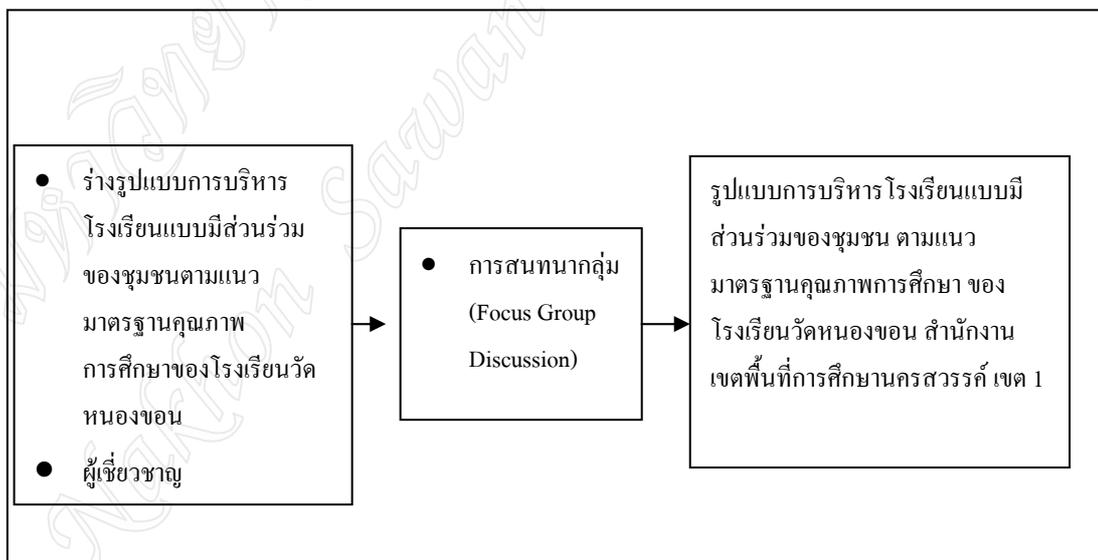
กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถเสนอกรอบความคิดในการวิจัย การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดหนองขอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อให้สามารถนำผลจากการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป ดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหา การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนวัดหนองขอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบ การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองขอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1

ภาพที่ 2.6 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Sawan Rajabhat University